УДК 351.713:339.5

https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-2(54)-821-833

Харчук Олена Георгіївна кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування, Національний транспортний університет, Навчально-науковий інститут управління, технологій та правових наук, м. Київ, https://orcid.org/ 0000-0001-5344-4121

Микитенко Тетяна Владиславівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри митної справи та товарознавства, Державний податковий університет, м. Ірпінь, https://orcid.org/0000-0002-9479-2517

ДОПЕРЕВІРОЧНИЙ АНАЛІЗ У СИСТЕМІ ПОСТ-МИТНОГО АУДИТУ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ІЗ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО КОМПЛАЄНС-КОНТРОЛЮ

Анотація. У статті досліджено сутність, зміст і функціональне призначення доперевірочного аналізу як ключового етапу пост-митного аудиту в системі митного контролю України. Обґрунтовано, що на доперевірочному етапі формується аналітична основа для прийняття ризик-орієнтованих управлінських і контрольних рішень митними органами, визначається доцільність проведення документальної перевірки, її предмет, обсяг та пріоритетні напрями з урахуванням рівня митних ризиків і специфіки діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Проаналізовано нормативні засади здійснення доперевірочного аналізу відповідно Митного кодексу України, положень законодавства, спрямованих на імплементацію норм Митного кодексу Європейського Союзу. Визначено відповідність національної моделі доперевірочного аналізу міжнародним стандартам Всесвітньої митної організації, зокрема Рамковим стандартам безпеки та сприяння світової торгівлі та положенням Кіотської конвенції.

У роботі окреслено об'єкти та джерела інформації доперевірочного аналізу, розкрито механізми використання інформаційних ресурсів митних і контролюючих органів, міжвідомчого та міжнародного інформаційного обміну, автоматизованих систем управління ризиками, а також результатів попередніх перевірок. Увагу приділено ролі Департаменту митного аудиту та обліку осіб Держмитслужби у формуванні аналітичних висновків і забезпеченні єдиного підходу до здійснення пост-митного аудиту.

На основі узагальнення зарубіжного досвіду країн Європейського Союзу, США, Канади та Японії обґрунтовано доцільність впровадження сучасних аналітичних інструментів, зокрема технологій штучного інтелекту, машинного навчання, використання поведінкових індикаторів митного комплаєнсу та

відкритих джерел інформації. Зроблено висновок, що розвиток доперевірочного аналізу як аналітичного інструменту сприяє підвищенню ефективності митного контролю, зниженню рівня системних порушень митних правил, мінімізації суб'єктивного чинника в діяльності митних органів та зміцнює економічну безпеку держави в умовах євроінтеграційних процесів.

Ключові слова: доперевірочний аналіз, митна справа, пост-митний аудит, **управління ризиками, система, комплаєнс.**

Kharchuk Olena Georgievna Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management, Public Management and Administration, National Transport University, Educational and Research Institute of Management, Technology and Legal Sciences, Kyiv, https://orcid.org/ 0000-0001-5344-4121

Mykytenko Tetiana Vladyslavivna Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Customs and Commodity Science, Educational and Scientific Institute of Economic Security and Customs, State Tax University, Irpen, https://orcid.org/0000-0002-9479-2517

PRE-VERIFICATION ANALYSIS IN THE POST-CUSTOMS AUDIT SYSTEM AS A TOOL FOR MANAGEMENT DECISIONS WITH RISK-ORIENTED COMPLIANCE CONTROL

Abstract. The article examines the essence, content, and functional purpose of pre-verification analysis as a key stage of post-customs audit in the customs control system of Ukraine. It is substantiated that at the pre-verification stage, an analytical basis is formed for making risk-oriented management and control decisions by customs authorities, the expediency of conducting a documentary check, its subject, scope, and priority areas are determined, taking into account the level of customs risks and the specifics of the activities of foreign economic entities.

The normative basis for conducting pre-clearance analysis in accordance with the Customs Code of Ukraine and the provisions of legislation aimed at implementing the provisions of the Customs Code of the European Union has been analyzed. The compliance of the national model of pre-clearance analysis with the international standards of the World Customs Organization, in particular the Framework Standards on Security and Facilitation of Global Trade and the provisions of the Kyoto Convention, has been determined.

The paper outlines the objects and sources of information for pre-audit analysis, reveals the mechanisms for using the information resources of customs and control authorities, interagency and international information exchange, automated risk management systems, as well as the results of previous audits. Attention is paid to the role of the Customs Audit and Accounting Department of the State Customs Service

in forming analytical conclusions and ensuring a unified approach to post-customs auditing.

Based on the generalization of foreign experience of the European Union countries, the USA, Canada, and Japan, the expediency of introducing modern analytical tools, in particular artificial intelligence technologies, machine learning, the use of behavioral indicators of customs compliance, and open sources of information, is justified. It is concluded that the development of pre-verification analysis as an analytical tool contributes to improving the effectiveness of customs control, reducing the level of systemic violations of customs rules, minimizing the subjective factor in the activities of customs authorities, and strengthening the economic security of the state in the context of European integration processes.

Keywords: pre-clearance analysis, customs affairs, post-customs audit, risk management, system, compliance.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації та економічної нестабільності України посилюється необхідність у впровадженні дієвих, аналітично обґрунтованих інструментів контролю зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) підприємств. Одним з ключових інструментів, що відповідає сучасним тенденціям ризик-орієнтованого регулювання, є доперевірочний аналіз, яким є процес збору, аналізу та оцінки попередньої інформації про діяльність суб'єктів ЗЕД до початку офіційної документальної перевірки з питань митної справи. Доперевірочний аналіз, як складова системи пост-митного контролю, відіграє важливу роль у виявленні потенційних порушень ще до їх виникнення, що значно підвищує результативність контролюючої функції митних органів. Застосування доперевірочного аналізу забезпечує профілактичний характер митного контролю, оскільки дає змогу на основі інтегрованих інформаційних ресурсів, зокрема автоматизованої системи аналізу та управління ризиками (АСАУР), статистичних і відомчих баз даних, здійснювати оцінку достовірності та повноти даних митних декларацій. Це, своєю чергою, сприяє підвищенню ефективності прийняття управлінських рішень і забезпечує обґрунтованість вибору об'єктів перевірки.

Законодавче закріплення інструменту доперевірочного аналізу, відображене у положеннях Митного кодексу України та низці підзаконних нормативно-правових актів, визначає його як невід'ємний етап аналітичної діяльності митних органів, спрямований на виявлення ризиків порушення митного законодавства до початку проведення документальних перевірок. Однак, існує недостатня нормативна визначеність процедур проведення аналізу попри законодавче закріплення самого поняття, відсутній чіткий порядок його проведення, критерії оцінки ризиків, строки, форми звітності та механізми прийняття рішень за його результатами. Це створює нормативну невизначеність і різне тлумачення на практиці. Митні органи не завжди мають повний доступ до даних інших державних структур (Державної податкової служби, міністерства внутрішніх

справ, банків та інших), що обмежує можливості проведення глибокого комплексного аналітичного аналізу. Відсутність єдиної інтегрованої бази даних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності знижує якість оцінки митних ризиків. Наявні прогалини у функціонуванні системи доперевірочного аналізу свідчать про необхідність її подальшої інституційної, нормативної та технологічної модернізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд сучасної наукової літератури засвідчує, що науковці здебільшого зосереджують увагу на пост-митному аудиті як контрольному заході, спрямованому на моніторинг митних операцій, управління ризиками та забезпечення економічної безпеки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Так, зарубіжні автори Nurwanto & Abbas, 2025 [1]; Mwaniki, 2019 [2] досліджували критерії відбору митних декларацій для перевірки, оцінювали ефективність пост-митного аудиту в підвищенні надходжень митних платежів та спрощенні процедур зовнішньої торгівлі. Особливу увагу приділяли застосуванню ризик-орієнтованого підходу та міжнародним стандартам пост-митного аудиту.

Вітчизняні дослідники О. Петрик, І. Мариніч [3], Т. Гайдучок, С. Вітер, О. Дем'янишина [4], Т. Микитенко [5] аналізували процедурні аспекти пост-митного аудиту в Україні, його роль у забезпеченні економічної безпеки та відповідності міжнародним підходам. Автори виділяли значення пост-митного аудиту для підвищення прозорості митних процедур, ідентифікації ризикових суб'єктів та виявлення порушень митного законодавства. Існуючі дослідження переважно розглядають пост-митний аудит в цілому, без виділення окремого етапу доперевірочного аналізу як самостійного предмета дослідження.

Питання доперевірочного аналізу у сфері митної справи досліджуються обмеженим колом учених і практиків. Так, О. Годованець, Н. Ведашенко висвітлюють проведення доперевірочного аналізу як способу реагування на митні ризики [6]. Вчений С. Брехов конкретизує мету та шляхи проведення аналізу для визначення та оцінювання митних ризиків [7]. Дослідник М. Гаркавий обґрунтовує комплекс доперевірочних заходів як важливу умову ефективності організації виїзних документальних перевірок з питань дотримання вимог митної справи [8]. Однак, динамічність змін у вітчизняному митному законодавстві зумовлює необхідність подальших пошуків шляхів вдосконалення пост-митного аудиту, досліджень прогалин та недоліків у контрольно-перевірочній роботі митних органів з метою обґрунтування напрямів їх вирішення. Враховуючи, що впровадження пост-митного аудиту та його методичного прийому доперевірочного аналізу в практику національної митної системи має відносно коротку історію, наразі недостатньо розвинені як науково-теоретичні, так і практичні засади цього напряму модернізації митної системи України. Таким чином, виявляється потреба у науковому обґрунтуванні та формалізації доперевірочного аналізу, який міг би слугувати основою для ефективного відбору декларацій до пост-митного аудиту, мінімізації ризиків та

підвищення якості митного контролю. Це відкриває нові напрямки для подальших досліджень у сфері митного аудиту та управління ризиками у зовнішньоекономічній діяльності.

Мета статті - дослідити сучасний інструментарій пост-митного контролю - доперевірочний аналіз, узагальнити зарубіжний досвід його застосування, а також обґрунтувати практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів його реалізації у структурі Державної митної служби України з урахуванням євроінтеграційних орієнтирів та міжнародних стандартів митного адміністрування.

Виклад основного матеріалу. Доперевірочний аналіз виступає ключовим початковим етапом пост-митного аудиту, оскільки саме на цій стадії формується аналітична основа для подальших контрольних заходів. Нормативне закріплення такого підходу знайшло відображення у статті 344 Митного кодексу України та положеннях Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу ЄС», відповідно до яких пост-митний аудит здійснюється шляхом проведення доперевірочного аналізу митних декларацій, інформації щодо товарів, митне оформлення яких завершено, а також документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань митної справи [9].

Важливим аспектом є й те, що доперевірочний аналіз відповідає принципам, визначеним Міжнародною конвенцією про спрощення і гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція) та стандартами Всесвітньої митної організації (ВМО). Його впровадження відображає прагнення України до гармонізації національного митного законодавства з нормами Європейського Союзу у контексті реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Крім того, аналітична складова доперевірочного етапу має антикорупційне значення, оскільки знижує вплив суб'єктивного чинника при прийнятті рішень щодо проведення перевірок, забезпечує прозорість та об'єктивність дій посадових осіб митних органів. З огляду на досвід країн ЄС, США, Канади, Японії та інших юрисдикцій, які вже успішно застосовують автоматизовані аналітичні платформи (CRMS, ACE, NACCS інші), відтак впровадження подібних підходів в Україні набуває особливої важливості. Інституційне закріплення доперевірочного аналізу в системі пост-митного аудиту сприятиме не лише підвищенню ефективності вітчизняної митної служби, а й гармонізації національної політики з міжнародними стандартами Світової митної організації та положеннями Угоди про асоціацію з ЄС.

На думку Гаркавого М. доперевірочний аналіз - аналітична робота з інформацією про суб'єкта ЗЕД, наявною в розпорядженні контролюючих органів, і формування за її результатами висновків, які є достатніми для забезпечення ефективності майбутньої документальної перевірки [8]. У більш широкому розумінні, доперевірочний аналіз у пост-митному аудиті являє собою систематизований процес збору, узагальнення та оцінки інформації про

діяльність суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності та здійснені ним митні операції, що проводиться до початку документальної перевірки з метою виявлення ризиків порушення митного законодавства, визначення доцільності, обсягу, предмета та пріоритетних напрямів пост-митного аудиту, а також формування обґрунтованих підстав для прийняття управлінських і контрольних рішень митним органом.

Доперевірочний аналіз митних декларацій є підготовчим етапом митних органів на початку фактичної перевірки суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності. Мета такого аналізу є збір, оцінка та систематизація інформації за ризиковими операціями та потенційними порушеннями митного, податкового, валютного та іншого законодавства для обґрунтованого прийняття рішення щодо необхідності проведення документальної перевірки та визначення її напрямів.

У діяльності митних органів доперевірочний аналіз спрямований на виявлення та оцінку ризиків порушення митного законодавства, визначення доцільності, предмета й обсягу документальних перевірок, аналіз достовірності митного декларування та повноти нарахування митних платежів, формування пріоритетів пост-митного аудиту, а також забезпечення обґрунтованості управлінських і контрольних рішень з метою підвищення ефективності митного контролю та економічної безпеки держави.

У межах пост-митного аудиту доперевірочний аналіз здійснюється Департаментом митного аудиту та обліку осіб Держмитслужби. Цей департамент відповідає за збір, систематизацію та аналітичну обробку митних відомостей, оцінку ризиків порушення митного законодавства, формування обґрунтованих підстав для проведення документальних перевірок та підготовку аналітичних матеріалів для прийняття управлінських і контрольних рішень митними органами. Департамент митного аудиту та обліку осіб взаємодіє з територіальними митницями, які надають йому необхідні дані про суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та результати попередніх перевірок, що дозволяє проводити комплексний доперевірочний аналіз і формувати ризик-орієнтовані підходи до пост-митного аудиту на всій території України.

Об'єктами доперевірочного аналізу є діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, їх експортно-імпортні господарські операції, митні декларації й інші документи митного оформлення, зовнішньоекономічні договори (контракти), відомості щодо митної вартості, класифікації товарів за УКТ ЗЕД, країни походження та митних режимів, нарахування і сплата митних платежів, а також інформація з інформаційних систем і реєстрів контролюючих органів, у тому числі отримана в межах міжвідомчого та міжнародного інформаційного обміну, і результати попередніх перевірок. «Здебільшого в ході відбору об'єктів контролю митні органи аналізують інформацію, яка може свідчити про можливі порушення вимог митного законодавства» [8].

Джерелами інформації для проведення доперевірочного аналізу є дані з будь-яких доступних джерел, зокрема інформаційні ресурси митних органів,

автоматизовані системи управління ризиками (АСУР), результати інформаційного обміну та взаємодії з іншими суб'єктами, у тому числі іноземними, матеріали, отримані за письмовими запитами, а також інші офіційні джерела. Доперевірочний аналіз ґрунтується на інформації, що міститься в інформаційних базах контролюючих органів, а також на даних, отриманих у ході попередніх перевірок і під час виконання митними органами інших покладених на них функцій. Використання інформаційних ресурсів митних органів у доперевірочному аналізі наведене в табл.1.

Таблиця 1

Використання інформаційних ресурсів митних органів у доперевірочному аналізі

Інституція	**Інформаційний ресурс / система**	**Застосування у доперевірочному аналізі**
1	2	3
Державна митна служба України (Держ митслужба)	Єдина автоматизована інформаційна система Держмитслужби (ЄАІС)	Інформація про історію митного оформлення, перетин кордону, попередні митні декларації, ризики, застосовані до суб'єкта ЗЕД.
Державна податкова служба України (Держподат-служба)	Єдиний банк даних юридичних осіб; Державний реєстр фізичних осіб – платників податків; Інформаційна система «Податковий блок»; Реєстр платників ПДВ; Система моніторингу ризикових операцій.	Дані про платників податків та їх податковий статус; реєстраційні дані суб'єктів ЗЕД; інформація про податкові ризики, трансфертне ціноутворення; відомості про сплату ПДВ, податковий борг; результати податкових перевірок.
Державна прикордонна служба України (ДПСУ)	Інтегрована міжвідомча інформаційна система контролю осіб і транспортних засобів; База даних перетину державного кордону; Відомчі інформаційно-аналітичні системи ризиків.	Інформація про фактичне перетинання митного кордону; дані про транспортні засоби та осіб; відомості про маршрути переміщення товарів; ризик-профілі щодо незаконного переміщення товарів.
Служба безпеки України (СБУ)	Відомчі інформаційно-аналітичні бази щодо загроз державній та економічній безпеці; Бази даних санкційних осіб і суб'єктів; Оперативно-аналітичні інформаційні ресурси (у межах доступу).	аналітична та оперативна інформація щодо загроз економічній безпеці; дані про контрабандні схеми, фіктивні компанії; інформацію щодо санкційних осіб і товарів; відомості у межах протидії фінансуванню тероризму.

Інституція	Інформаційний ресурс / система	Застосування у доперевірочному аналізі
1	2	3
Міністерство внутрішніх справ України / Національна поліція	Єдиний реєстр досудових розслідувань (ЄРДР); Інформаційні системи розшуку транспортних засобів; Криміналістичні та аналітичні бази МВС.	Інформація про кримінальні провадження у сфері економічних злочинів; дані про розшук транспортних засобів; відомості про організовані злочинні групи; матеріали досудового розслідування (у межах повноважень).
Бюро економічної безпеки України (БЕБ)	Інформаційно-аналітична система фінансово-економічних ризиків; Відомчі бази даних щодо економічних правопорушень; Аналітичні платформи фінансового моніторингу.	Аналітичні матеріали щодо ухилення від сплати митних платежів; дані про фінансово-економічні злочини; інформація про схеми мінімізації митної вартості; результати аналітичних досліджень.
Національний банк України (НБУ)	Система валютного нагляду; Реєстр уповноважених банків; Інформаційні бази валютних операцій суб'єктів ЗЕД.	Інформація щодо валютного контролю; дані про валютні операції суб'єктів ЗЕД; відомості про порушення валютного законодавства; інформацію про банки-обслуговувачі ЗЕД-контрактів.
Міністерство економіки України	Реєстр ліцензій на імпорт та експорт товарів; Єдина автоматизована система ліцензування ЗЕД; Реєстри квот і спеціальних торговельних заходів.	Інформація про ліцензії та квоти на імпорт/експорт; відомості про спеціальні торговельні режими; дані щодо застосування торговельних обмежень; реєстри дозволів у сфері ЗЕД.
Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (ДПСС)	Державний реєстр ветеринарних і фітосанітарних сертифікатів; Інформаційна система контролю безпечності харчових продуктів; Бази даних лабораторних досліджень.	Ветеринарні та фітосанітарні дозволи; сертифікати відповідності; результати лабораторних досліджень; інформацію про обмеження на ввезення окремих товарів.
Міністерство охорони здоров'я України / Держлікслужба	Державний реєстр лікарських засобів України; Реєстр ліцензій у сфері обігу лікарських засобів; Інформаційні системи контролю імпорту медичної продукції.	дозволи на ввезення лікарських засобів; реєстраційні посвідчення; інформацію про контроль обігу медичних товарів; дані про заборонені або обмежені до обігу препарати.

Інституція	**Інформаційний ресурс / система**	**Застосування у доперевірочному аналізі**
1	2	3
Державна служба експортного контролю України	Реєстр дозволів на міжнародні передачі товарів; Інформаційна система експортного контролю; Бази даних товарів подвійного використання.	Дозволи на експорт/імпорт товарів подвійного використання; інформацію про військову та спеціальну продукцію; дані про суб'єктів експортного контролю.
Торгово-промислова палата України (ТПП України)	Реєстр сертифікатів походження товарів; Електронні бази експертних висновків; Реєстр форс-мажорних обставин.	Сертифікати походження товарів; експертні висновки щодо класифікації товарів; довідки щодо форс-мажорних обставин.
ЄС	Система управління митними ризиками - (Customs Risk Management System)	Аналітичні матеріали про транскордонні ризики, виявлення підозрілих схем ЗЕД, попередній аналіз вантажів до подання декларацій, інформація в межах міжнародної адміністративної допомоги.
ЄС	Система зареєстрованих експортерів (Registered Exporter System)	Перевірка авторизованих експортерів, країни походження, заявленого режиму преференцій, дані щодо експортних декларацій.
США (CBP)	Автоматизоване комерційне середовище (Automated Commercial Environment)	Доступ до повного пакету ліцензійних даних, попередній аналіз митної поведінки компанії, перехресна перевірка з іншими агентствами.
США	Прогнозний аналіз для таргетування (Predictive Analysis for Targeting)	Використання алгоритмів машинного навчання для прогнозування ризиків до початку митного контролю.
Канада (CBSA)	Система перевірки відповідності торговим вимогам (Trade Compliance Verification System)	Профілювання товарів, перевірка історії класифікації, використання референтних цін для попередньої перевірки митної вартості.
Японія	Автоматизована система перевезень вантажів та портів Nippon (Nippon Automated Cargo and Port Consolidated System)	Отримання попередніх даних за 24 години до прибуття вантажу, створення індивідуального рейтингу доброчесності компанії.
Сінгапур	Національна торговельна платформа (National Trade Platform)	Узагальнення інформації з різних відомств на основі одного подання; подано для перевірки достовірності документів і поведінкових моделей.

Методика доперевірочного аналізу включає наступні ключові етапи:

–визначення об'єктів аналізу - суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, їхніх митні та господарські операції, митні декларації, зовнішньоекономічні контракти, дані щодо митної вартості, класифікації

товарів за УКТ ЗЕД, країни походження та митних режимів, а також інформація про нарахування і сплату митних платежів;

–збір та узагальнення даних із використанням інформаційних ресурсів митних органів, автоматизованих систем управління ризиками (АСУР), даних з міжвідомчого та міжнародного обміну інформацією, результатів попередніх перевірок, письмових запитів та інших джерел;

–аналіз достовірності та повноти відомостей проводиться на предмет відповідності декларованих даних фактичним операціям, оцінка правильності митної вартості, класифікації товарів, визначення країни походження, застосування митних режимів та пільг;

–виявлення ризиків і порушень шляхом визначення потенційних ризикових операцій, типових та системних порушень митних правил, а також суб'єктів, які потребують підвищеної уваги під час пост-митного аудиту;

–узагальнення висновків та рекомендацій щодо доцільності, обсягу та предмета перевірки та прийняття управлінських рішень митного органу;

–реалізація результатів аналізу передбачає оформлення у вигляді аналітичних довідок, звітів або висновків, що стають підставою для планування та проведення пост-митного аудиту.

У разі виявлення під час доперевірочного аналізу невідповідностей у митних деклараціях або документах, отриманих на запит митного органу, інформація враховується у системі управління ризиками. На її основі митні органи приймають рішення про проведення документальної перевірки або направлення даних до уповноважених державних органів та установ, відповідальних за контроль і дозвіл переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон.

Для підвищення цілісності та результативності доперевірочного аналізу доцільним є врахування низки додаткових аспектів, зокрема використання відкритих джерел інформації (OSINT), інструментів штучного інтелекту та машинного навчання для формування динамічних профілів ризику, а також розвиток міжнародного обміну ризик-орієнтованою інформацією в режимі реального часу. У доперевірочному аналізі недостатньо уваги приділено перспективам застосування штучного інтелекту, зокрема нейромереж і кластерного аналізу для динамічного виявлення нових схем ухилення від митного контролю, моделювання нетипової торгової поведінки, автоматичного формування профілів ризику.

Так, митно-прикордонна служба США (U.S. Customs and Border Protection, CBP) активно досліджує та впроваджує технології штучного інтелекту та машинного навчання для підвищення ефективності контролю за вантажами й

оцінювання ризиків. Зокрема, у межах ініціатив СВР розроблено *Trade Entity Risk Model* - систему, що використовує моделі машинного навчання для оцінювання ризику торговельних суб'єктів на основі історичних даних, профілів діяльності та інформації щодо дотримання митних вимог. Такі AI-орієнтовані моделі інтегруються в ширші аналітичні платформи для підвищення точності оцінювання ризикових вантажів і підтримки рішень щодо подальших дій у межах контролю безпеки вантажів. Це дозволяє стверджувати, що використання машинного навчання у системах оцінювання ризику СВР стає частиною сучасного підходу до аналізу даних вантажопотоків і обґрунтування контролю, що може бути доречною аналогією чи прикладом для розробки доперевірочного аналізу в митних органах інших країн [10].

Важливого значення набуває аналіз недоброчесної поведінки не лише суб'єктів ЗЕД, а й інших учасників ланцюга постачання, зокрема митних брокерів і логістичних операторів, а також застосування поведінкових індикаторів у межах екосистеми митного комплаєнсу. Окремої уваги потребує проблема якості первинних даних у митних інформаційних системах, оскільки їх викривлення істотно впливає на ефективність ризик-менеджменту та результативність пост-митного аудиту.

Вирішення проблем недоброчесної поведінки в ланцюгах постачання та низької якості первинних даних доцільно забезпечувати шляхом розширення функціонального наповнення доперевірочного аналізу. Зокрема, перспективним є впровадження комплексної оцінки ризиків не лише щодо суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а й інших учасників митно-логістичного ланцюга - митних брокерів, експедиторів та логістичних операторів - із формуванням агрегованих профілів доброчесності на основі історії їх участі в митних операціях. Важливим напрямом є застосування поведінкових індикаторів у межах екосистеми митного комплаєнсу, зокрема частоти коригувань митної вартості, повторюваності помилок у деклараціях, стабільності контрагентських зв'язків та динаміки судових і адміністративних спорів. Такі індикатори мають інтегруватися у доперевірочний аналіз як елементи системи управління ризиками з можливістю автоматизованого оновлення. Підвищення якості первинних даних доцільно забезпечувати шляхом крос-перевірки відомостей, задекларованих суб'єктами ЗЕД, з інформацією з державних реєстрів, міжвідомчих інформаційних систем та міжнародних джерел, а також через використання аналітичних інструментів для виявлення аномалій і логічних невідповідностей.

Висновки. Отже, доперевірочний аналіз є системоутворювальним елементом пост-митного аудиту, що забезпечує перехід від формально-контрольної моделі митного нагляду до ризик-орієнтованого, аналітично обґрунтованого підходу. Його нормативне закріплення у Митному кодексі України та відповідність стандартам ВМО і положенням Угоди про асоціацію з ЄС підтверджують стратегічну роль цього інструменту в модернізації митної

системи. Зосередження доперевірочного аналізу на комплексному використанні міжвідомчих і міжнародних інформаційних ресурсів, оцінці поведінкових індикаторів доброчесності учасників ланцюга постачання, підвищенні якості первинних даних та впровадженні інструментів штучного інтелекту дозволяє підвищити адресність і результативність пост-митного аудиту, мінімізувати суб'єктивний чинник у прийнятті контрольних рішень і зміцнити економічну безпеку держави.

Література:

1. Nurwanto, A., & Abbas, Y. (2025). *The effectiveness of post-clearance audit: A scoping review*. *E-Journal Akuntansi*. *35*(8). DOI: https://doi.org/10.24843/EJA.2025.v35.i08.p16

2. Mwaniki, K. M. (2019). *Post-Clearance Audit and Customs Revenue Collection: A Case Study of Namanga Border Station*. KESRA/JKUAT. URL: https://ikesra.kra.go.ke/ server/api/core/bitstreams/75692207-8309-4c90-ab9a-a257386466b0/content

3. Петрик, О. А., & Мариніч, І. О. (2015). *The role of independent audit in post customs control*. *Technology Audit and Production Reserves*. DOI: 10.15587/2312-8372.2015.38439

4. Гайдучок, Т., Вітер, С., & Дем'янишина, О. (2025). Митний пост-аудит як інструмент підвищення ефективності митного контролю в Україні. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, (23), 105-116. https://doi.org/10.32782/2708-0366/2025.23.12

5. Микитенко Т. Організація постмитного контролю та аудиту: навчальний посібник / Т.В.Микитенко.- Ірпінь: УДФСУ, 2020.-342 с.

6. Годованець О., Ведашенко Н. Доперевірочний аналіз як запорука реалізації ефективного пост-митного аудиту. Бухгалтерський облік, аналіз і аудит та управління економічними процесами в світовій і національній економіці: історія, сучасність (2014). С.143.

7. Брехов С., Несторишен І., Соколовська О. Розвиток постмитного аудиту в Україні: монографія / за заг. ред. С. С. Брехова. К.: Алерта, 2018. 326 с. (Серія «Податкова та митна справа в Україні», том 123).

8. Харкавий М. М. Митний пост-аудит в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку: дис. … канд. екон. наук: 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / М. М. Харкавий. Тернопіль, 2015. 220 с.

9. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу ЄС: Закон України» 22 серпня 2024 року № 3926-IX URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3926-20?find=1&text=%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B2%D1%96%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%BD#w1_1

10. United States Customs and Border Protection – AI Use Cases. URL: https://www.dhs.gov/ai/use-case-inventory

References

1. Nurwanto, A., & Abbas, Y. (2025). The effectiveness of post-clearance audit: A scoping review *E-Journal Akuntansi*. *35*(8). DOI: https://doi.org/10.24843/EJA.2025.v35.i08.p16 [in Ukrainian].

2. Mwaniki, K. M. (2019). *Post-Clearance Audit and Customs Revenue Collection: A Case Study of Namanga Border Station.* KESRA/JKUAT. Retrieved from https://ikesra.kra.go.ke/ server/api/core/bitstreams/75692207-8309-4c90-ab9a-a257386466b0/content [in Ukrainian].

3. Petryk, O. A., & Marynich, I. O. **(2015).** *The role of independent audit in post customs control. Technology Audit and Production Reserves.* DOI: 10.15587/2312-8372.2015.38439 [in Ukrainian].

4. Hayduchok, T., Viter, S., & Dem″yanyshyna, O. (2025). Mytnyy post-audyt yak instrument pidvyshchennya efektyvnosti mytnoho kontrolyu v Ukrayini. [Customs post-audit as a tool for increasing the efficiency of customs control in Ukraine] *Tavriys'kyy naukovyy visnyk. Seriya: Ekonomika - Tavria Scientific Bulletin. Series: Economics,* (23), 105-116. Retrieved from https://doi.org/10.32782/2708-0366/2025.23.12 [in Ukrainian].

5. Mykytenko T. (2020) Orhanizatsiya postmytnoho kontrolyu ta audytu [Organization of post-customs control and audit] *Irpin': UDFSU - Irpin: UDFSU*, 342 p. [in Ukrainian].

6. Hodovanets′ O., Vedashenko N. (2014). Doperevirochnyy analiz yak zaporuka realizatsiyi efektyvnoho post-mytnoho audytu. [Pre-verification analysis as a guarantee of implementing an effective post-customs audit] *Bukhhalters'kyy oblik, analiz i audyt ta upravlinnya ekonomichnymy protsesamy v svitoviy i natsional'niy ekonomitsi: istoriya, suchasnist' - Accounting, analysis and audit and management of economic processes in the world and national economy: history, modernity.* P.143. [in Ukrainian].

7. Brekhov S., Nestoryshen I., Sokolovs′ka O. (2018) Rozvytok postmytnoho audytu v Ukrayini [Development of post-customs audit in Ukraine] *K. Alerta (Seriya «Podatkova ta mytna sprava v Ukrayini», tom 123) – Kyiv. Alerta, 326 p. (Series "Tax and Customs Affairs in Ukraine", volume 123).* [in Ukrainian].

8. Kharkavyy M. M. (2015) Mytnyy post-audyt v Ukrayini: suchasnyy stan ta perspektyvy rozvytku [Customs post-audit in Ukraine] *Ternopil' - Ternopil*, 220 p. [in Ukrainian].

9. Pro vnesennya zmin do Mytnoho kodeksu Ukrayiny shchodo implementatsiyi deyakykh polozhen′ Mytnoho kodeksu YES: Zakon Ukrayiny» 22 serpnya 2024 roku № 3926-IX [On Amendments to the Customs Code of Ukraine in order to implement certain provisions of the EU Customs Code: Law of Ukraine of August 22, 2024 No. 3926-IX] Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3926-20?find=1&text=%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B2%D1%96%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%BD#w1_1

10. United States Customs and Border Protection – AI Use Cases. Retrieved from https://www.dhs.gov/ai/use-case-inventory [in Ukrainian].

ISSN 2786-5274 (Print)
DOI:10.52058/2786-5274-2026-2(54)

Наукові перспективи
Видавнича група

Ми б'ємось за те, чому нема ціни в усьому світі, — за Батьківщину.
О. Довженко

Наукові інновації та передові технології

№ 2(54) 2026

Всеукраїнська Асамблея докторів наук із державного управління

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Наукові інновації та передові технології»

№ 2(54) 2026

Київ – 2026

Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration

within the work of the Publishing Group «Scientific Perspectives»

«Scientific innovations and advanced technologies»

№ 2(54) 2026

Kyiv – 2026

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Управління та адміністрування»

Binkovskyi O., Martyniuk O., Karpets O. **41**
ADMINISTRATION OF THE FORCES AND ASSETS OF THE STATE BORDER GUARD SERVICE OF UKRAINE IN STABILIZATION OPERATIONS

Perga Iu.M. **55**
THE COMPUTATIONAL TURN IN PUBLIC ADMINISTRATION: A METHODOLOGICAL FRAMEWORK FOR AI-INTEGRATED RESEARCH

Акімова Л.М., Карпа М.І., Акімов О.О. **68**
ФОРМУВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: УПРАВЛІНСЬКИЙ ВИМІР

Березовчук М.О. **90**
ВИЯВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ПРОБЛЕМ І РИЗИКІВ У СФЕРІ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЯ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Бублій М.П., Статівка Н.В. **103**
ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Вісин В.В., Мартинюк Я.М. **115**
ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Войтик О.Є., Черніховський Р.І. **128**
ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАКЛАДІВ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Дзвінчук Д.І., Лопушинський І.П., Красій М.О. **137**
ІНСТИТУЦІЙНА АРХІТЕКТУРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УРБАНІЗОВАНИМ РОЗВИТКОМ В УКРАЇНІ: РОЛІ, ПОВНОВАЖЕННЯ ТА МЕХАНІЗМИ КООРДИНАЦІЇ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Піскун А.В. **725**
СТРАТЕГІЯ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Пономаренко К.І. **739**
РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СПРИЙНЯТЛИВОСТІ ПЕДАГОГІВ

Русин-Гриник Р.Р., Ханас І.Ю., Клебан Р.Р. **750**
ІНСТРУМЕНТИ ТА ЗАСОБИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ АКТИВАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Світлична В.Ю., Александрова С.А. **764**
ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ РЕІНЖИНІРИНГУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ЯК СТРАТЕГІЧНОГО ВАЖЕЛЯ СТАБІЛІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Світлична А.В., Волкова Н.В., Мирна О.В. **777**
БІЗНЕС В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: КАДРОВИЙ ДЕФІЦИТ І ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ

Трикуліч П.П. **786**
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ УМОВИ ІНТЕГРАЦІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Умінський В.Ф. **799**
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ: МІЖНАРОДНИЙ І НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

Урошев М.Ю. **812**
ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНИХ СИСТЕМ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Харчук О.Г., Микитенко Т.В. **821**
ДОПЕРЕВІРОЧНИЙ АНАЛІЗ У СИСТЕМІ ПОСТ-МИТНОГО АУДИТУ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ІЗ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО КОМПЛАЄНС-КОНТРОЛЮ

Чередниченко К.О. **834**
РОЛЬ ІННОВАЦІЙ У ФОРМУВАННІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ